

Marija Stanonik
Pogumnemu pomaga sreča

Članek analizira besede iz dvanajstih besednih družin na podlagi prvega prevoda Svetega pisma v slovenščino leta 1584 in dvanajstih slovarjev: enega iz 16. in dveh iz 17. stoletja, enega iz 18. stoletja, treh iz 19. stoletja in štirih iz 20. stoletja.

V zvezi z naslovno problematiko so predstavljene in interpretirane tri besedne vrste s pripadajočimi pomeni, da bi čim bolj(e) pojasnile besedno družino, iz katere prihaja glagol tvegati.

Tiste izraze iz navedenih slovenskih slovarjev od 16. stoletja naprej, ki jim je že Aristotel v Nikomahovi etiki določil pojmovni obseg, primerja z razlagami grških.

On the basis of the first Slovene translation of the Bible in 1584, and twelve dictionaries, the article analyzes words from twelve families of words. The following dictionaries were used in the course of this research: two from the 16th and two from the 17th centuries, one from the 18th century, three from the 19th, and four from the 20th centuries. In order to best explain the family of words that is the origin of the verb tvegati (to risk) I have analyzed and interpreted three parts of speech with their corresponding meanings.

The expressions taken from the above-mentioned dictionaries, whose scope had already been defined by Aristotle in Nicomachean Ethics, are compared with the explanations of this Greek philosopher.

UVOD

Članek analizira besede iz dvanajstih besednih družin, in to na podlagi prvega prevoda Svetega pisma v slovenščino leta 1584 in dvanajstih slovarjev: eden je iz 16. stoletja, dva iz 17., eden iz 18., trije iz 19. in štirje iz 20. stoletja.

V zvezi z naslovno problematiko so predstavljene in interpretirane tri besedne vrste s pripadajočimi pomeni, da bi čim bolj(e) pojasnile besedno družino, iz katere prihaja glagol tvegati:

glagoli: *drastiti se, (pre)drzniti se, odločiti se, riskirati, tehtati, tvegati, upati si, vagati*;

samostalniki: *junak, junaštvo, nepremišljenost, nevarnost, odločnost, pogum, pogumnost, predrznost, srčnost*;

pridevniki: *drzen, predrzen, junaški, nepremišljen, neustrašen, odgovoren, pogumen, riskanten, srčen, tvegan*.

Tiste izraze iz navedenih slovenskih slovarjev od 16. stoletja naprej, ki jim je že Aristotel v Nikomahovi etiki določil pojmovni obseg, primerja z razlago slavnega grškega filozofa:

Seznam pregledanih del in njihove kratice

- 1584 Dalmatin**
(1994) Dalmatin, Jurij: *Biblija, tu je, use svetu pismu*. Wittenberg (faksimile, Ljubljana 1994).
- 1592 Megiser**
Megiser, Hieronymus: *Slovenisch-deutch-lateinisches Wörterbuch* (Neugestaltung und Faksimile der ersten Ausgabe aus dem Jahre 1592. Bearbeitet von Annelis Läggreid/Hieronymus Megiser, *Slovensko-nemško-latinski slovar* (preureditev in posnetek 1. izd. iz leta 1592; priredila Annelis Läggreid, Wiesbaden 1967).
- 1603 Megiser**
Megiser, Hieronymus: *Thesaurus Polyglottus*. Frankfurt ob Maini (iz njega je slovensko besedje z latinskimi in nemškimi pomeni za Slovensko-latinsko-nemški slovar izpisal in uredil Jože Stabej, Ljubljana 1977).
- 1680–1710 Kastelec/Vorenc**
Kastelec, Matija in Gregor Vorenc: *Dictionarium Latino-Carniolucvm* Slovensko-latinski slovar: po: Matija Kastelec – Gregor Vorenc, *Dictionarium latino-Carniolucvm* (ured. Jože Stabej, Ljubljana 1997).
- 1711/12 Hipolit**
Hipolit Novomeški: *Dictionarium trilingue* (tiskana naslovna stran in še dve strani; rokopis hrani NUK v Ljubljani).
- 1781 Pohlin**
Pohlin, Marko: *Tu malu besedishe treh jesikov / das ist Das Kleine Wörterbuch in dreyen sprachen*. München (Faksimile der ersten Ausgabe, München, Dr. Rudolf Trofenik 1972).
- 1832 Murko**
Murko, Anton: *Slovensko-Nemški in Nemško-slovenski Ročni besednik, zraven kratke slovenske gramatike za Nemce*. Grätz.
- 1851 Janežič**
Janežič, Anton: *Popólmi Ročni Slovár slovenskega in nemškiga jezika*. Celovec 1851.
- 1895 Pleteršnik**
Pleteršnik, Maks: *Slovensko-nemški slovar*. Ljubljana (Reproducirani ponatis, Ljubljana 1974).
- 1962 Slovenski pravopis**
Izdala SAZU, založila Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- 1970 SSKJ I = Slovar slovenskega knjižnega jezika, I.** Ljubljana.

- 1975 **SSKJ II** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, II. Ljubljana.
 1979 **SSKJ III** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, III. Ljubljana.
 1985 **SSKJ IV** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, IV. Ljubljana.
 1991 **SSKJ V** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, V. Ljubljana.
 1976 **Bezljaj**
 Bezljaj, France: *Etimološki slovar slovenskega jezika*, I/A–J. Ljubljana.
 1982 **Bezljaj**
 Bezljaj, France: *Etimološki slovar slovenskega jezika*, II/K–O. Ljubljana.
 1995 **Bezljaj**
 Bezljaj, France: *Etimološki slovar slovenskega jezika*, III/P–S (dopolnila in uredila Marko Snoj in Metka Furlan.), Ljubljana.
 1997 **Snoj**
 Snoj, Marko: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana.

I. Besedišče

1. SSKJ V (1991: 212) razlaga glagol TVEGATI (-am, dovršni in nedovršni glagol) v dveh pomenih: knjižni pomen: 1. za dosego cilja iti v nevarnost: *a) da se doživi kaj nezaželenega, slabega*;¹ *b) da se izgubi kaj*;² 2. publicistični pomen: *biti v nevarnosti zmote, očitkov*.³

Pregled zgoraj omenjenih slovarjev kaže, da je ta besedna družina sorazmerno mlada, saj se prvič pojavi šele v 19. stoletju. Megiser v slovarjih iz 1592 in 1603 te besede še ne pozna in tudi Pohlin je nima. Pač pa jo pozna Murko (1832: 683) kot samostalnik *tveganje* in glagol *tvegati se*, -am se. V nemščino ju prevaja v z glagolom *das Wagen wagen*, torej tehtanje, tehtati ali unterfangen ~ *drzniti se*, *upati si*. Ta zadnji prevod je bližji obliki povratnega glagola *tvegati se*. Janežič (1851: 450) ravna podobno kot Murko, saj tudi navaja glagol v povratni obliki: *tvegati se*, toda v prevodu v nemščino mu sledi le deloma, saj ga pojasnjuje z glagoli: *sich bemühen*, *Mühe anwenden*, *sich unterfangen*, tj. predvsem z glagoli, ki pomenijo truditi se, nadlegovati. Samostalnika pa, kakor da ne pozna, saj navaja zgolj njegov koren *tveg-*, ki je preveden v nemščino z *Bemühen* ~ *truditi se*, *nadlegovati*. Tudi Pleteršnik (1895: 704) pozna le enak glagol v povratni obliki: *tvegati se*, toda v nemščini ga drugače pojasnjuje: 1. *wagen aus Spies gehen*; *tvegati se česa*; *tvegati se življenja*, pri čemer se naslanja predvsem na Cigaleta: *vsega se tvegati*; 2. *entjagen*; *tvegati se česa*. V primerjavi z Murkom je presenetljivo, da je povratni glagol tu v obliki kot pri glagolu *bati se*, tj. s predmetom v rodilniku, in ne v tožilniku, kot je to razumeti iz razlage pri Murku: *truditi se za kaj*. SP (1962: 914) pa pozna glagol brez povratnega zaimka: *tvegati življenje*, *tvegan poskus*, *tvegana stvar*.

Nastanek današnjega glagola *tvegati* ni čisto jasen. Snoj (1997: 693) domneva, da izhaja iz *ot-vegati **prenehati omahovati*, sestavljenke iz *ot, sloven. *od*, in *végati* v pomenu 'omahovati', vendar dopušča, da lahko gre za izposojenko iz neke nem. sestavljenke z *ent-* in *wägen* 'tehtati', *wagen* 'tvegati', kar je sorodno nemškemu *bewegen* 'premikati', kar se dogaja tudi s tehtnico ali pogovorno z »*vago*«, *ko kaj »vagamo*«. Glagol »*vagati*«⁴ rabi že prvi slovenski prevod Svetega pisma Jurija Dalmatina, in to prav v

¹ Zgledi: nikoli ne tvega, igra zelo previdno; drzni, pogumni tvegajo; kdor gre v gorečo hišo, tvega, da se zaduši / tvegati napad; ni tvegati priti / zdravniki operacije niso tvegali / tvegati pljučnico, tvegati poraz, posmeh / tvegati nevarnost, izpostaviti se nevarnosti.

² Zgledi: tvegati premoženje; tvegati življenje za prijatelja; ekspr. tvegati glavo.

³ Zgleda: tvegati napoved, trditev, tvegana odločitev.

pomenu *tvegati*: »Kadar je pak Nicanor slišal, de je Judas takove serčne ludy per sebi imel, kateri so život inu blagu serčnu vagali, za svoj očin dum, se je on bal, inu naj hotil obeniga boja ž nim sturiti« (1994: 204 a). »Satu lubi Synuvi, ajfrajte sa Postavo, inu vagajte vaš život za naših očetov zavezo« (1994: 180 a). »On je tudi bil letim časom zatu obtožen, inu pregnan, inu je tellu inu život redle vagal za Judovske vere volo.« (1994: 204 b). »Inu na večer, potehmal, ker je bil dan tiga perpraulanja, inu pred Sabbato, je pričal, Joseph od Arimatie, en pošten Svejtnik, kateri je tudi na Božje krajlejstvu čakal, ta je vagal, inu je šal, k' Pilatu, inu je prosil za Jezusovu tellu.« (1994: 28 b)

Megiser (1592: 149) ima glagol in samostalnik *vagati*, *vaga* že v prvem slovarju z nemškim prevodom: *wägen, wagen/wiegen, wagen* in zgleedom: *dobru je na Boshye oblube vagati*. Megiser in Hipolit Novomeški v rokopisnem slovarju glagol *vagati* razlagata kot: *srečo skušiti, resmisliti torej poskusiti srečo*, kar lahko razumemo kot sopomenko za *tvegati*: *kateri je vagal, inu je bil v eni nevarnosti*. Hipolit (1711/12: 218) navaja sopomenke, ki jih v tej zvezi nismo vajeni upoštevati, ker so moralno konotirane: *vagati – skušati, skušovati, tentati, skupstaviti, skušnjavo poperjeti, motiti, māmiti*. Posodobljeno torej: *prepustiti/prepuščati se skušnjavi, pustiti se motiti, padati v omano, omamljati se*. Hipolit dodaja še nove pomenske odtenke glagola *vagati*, ki se danes bolj prilega pojmu tveganja: *smejti se kaj podstopiti, kaj skušiti srečo skušati, ferbegati, v navarnost podati* (1711/12: 248): *vagati život inu življenje* (1711/12: 114). Zdi se presenetljivo, da Pohlin nima nobenega izraza iz tukajšnje besedne družine, nasprotno pa ga Murko (1833: stolpec 689) elegantno pojasni tudi s pregovorom: *vaga, vagan; vagati – kdor ne vaga, je brez blaga* (*wer sich wagt, gewinn nichts*), medtem ko Janežič (1851: 459) navaja samo glagol *vagati – wägen*.

Od tod Snój (1997: 658) etimološko izpeljuje slovensko besedno družino, kamor spadajo *tehtati, pretehtati, tehten, tehtnost*. Izvira iz praslovanskega korena **teǵ?* 'težek', iz česar je izpeljano tudi **teǵiti, teža, pretežen, tegoba, tegniti, tehtati*'.

Megiser tega glagola v nobenega od obeh svojih slovarjev ni vnesel, medtem ko ga ima Pohlin⁴: *tehtam, abwägen*, tehtati, -am; das Gewicht mit der Hand prüfen; – wagen: zlato svoje tehtaš na vago: raji tehtaj na njo besede! Pleteršnik (1895: 658) ga pozna že v pridevniški obliki v prenesenem pomenu: *tehten – tehtni vzroki*.

SSKJ V (1991: 43–44) pojasnjuje glagol *tehtati* glede na njegov preneseni pomen: S podrobnim razčlenjevanjem, raziskovanjem dejstev, podatkov spoznavati resnične lastnosti česa,⁵ premišljevat.⁶ Pridevnik *tehten – tehtnejši* označuje nekaj, kar ima 1. *velik pomen, veliko vrednost*⁷ in izraža / kaže, da se čemu pripisuje tak pomen ali taka vrednost;⁸ 2. je zaradi pomembnosti določene stvari vreden upoštevanja.⁹

2. Že Anton Murko (1832: 683) v nemščini pojasnjuje glagol *tvegati se, -am se* z 'unterfangen', to je *drzniti se, upati si*. Sintagme v Dalmatinovem prevodu Svetega pisma v slovenščino zelo nazorno kažejo, kaj je v prvi fazi knjižnega jezika pomenil

⁴ M. Pohlin, *Tu malu besediše...* nima oštevilčenih strani, zato je ne morem navesti.

⁵ Zgledi: tehtati dokaze, možnosti; tehtati svoj položaj / tehtati vsako besedo // ocenjevati: tehtati prstovoljce tekmovalce.

⁶ Zgledi: tehtal je, kaj bi s tem izgubil, kaj pridobil; dolgo je tehtal, kaj naj stori.

⁷ Zgledi: tehten članek; prispevek, sporočilo je tehtno; tehtna odločitev; njegova beseda je tehtna /tehtna odločitev; tehten sodelavec, ustvarjalec.

⁸ Zgled: spregovoriti s tehtnim glasom.

⁹ Zgleda: tehten dokaz, razlog; izostati zaradi tehtnega vzroka.

pridevnik DRZEN: »*Ampak dërsi Norzi, norsku gospodujo (1584: 322 a) ... nespametni pak inu nemodre on tukaj imenuje te zanikerne derse ludy, kir sa Buga nič nemarje, teiste dobru Božji serd konča. (1584: 260 b) Ne hodi stem dersim, de te v'nesrečo neperpravi. Sakaj sturi si on kar kuli hoče, taku ti moraš za njegove norrusti volo terpeti (1584: 157 a).* Kljub temu Megiser te besede nima v nobenem od obeh slovarjev, prav tako ne Kastelec in Vorenc in ne Pohlin. Ima jo pa Pleteršnik (1895: 181), ki jo med drugim prevaja tudi z nemškim pridevnikom *frech*, kar se včasih sliši tudi v pogovorni slovenščini: *freh*.

Snoj (1997: 107) najde izpeljanke iz te besedne družine v več slovanskih jezikih (iz cerkvenoslovanščine je prešla v hrvaščino, srbsščino, staroruruščino > ruščino, češčino) in pomeni smel. Enaka je staroindijskemu pridevniku *pogumen*, *neustrašen*, »on si upa«, *upati si*, *drzniti si*, *srčen*, *pogumen*, kar prihaja iz indoevropske baze **dhers-* 'upati si, drzniti si'.

SSKJ I (1970: 516) razlaga, da je drzen, kdor si upa storiti kaj kljub nevarnosti¹⁰ in izraža neustrašenost, pogum¹¹ ali si v odnosu do ljudi preveč upa.¹² Po istem Slovarju (1970: 516) *drzniti si/drzniti se*, z *nedoločnikom* izraža, tudi, da kdo stori kaj kljub nevarnosti.¹³ *Drznež* je pre/drzen človek.¹⁴ Po Bezlaju (1976: 118, 119) tu mislijo na staro besedno križanje z »močan« in za *drzen* navaja sopomenke: *pogumen*, *smel*, *upati se*, *tvegati*, novejše *drzen*, *predrzen*.

»Kdor pretirava v drznosti, je predrzen.«¹⁵ SSKJ III (1979: 1010) pridevnik PREDRZEN razlaga v dveh pomenih: a) človek, ki si v odnosu do ljudi preveč upa.¹⁶ b) ki izraža, kaže tak odnos.¹⁷ Medtem ko Bezlaj tega pridevnika ni vzel pod drobnogled, ga Snój (1997: 488) razlaga kot 'preveč drzen'. Megiser te besede nima, enako ne Pohlin. Pač pa je pri Pleteršniku (1974: 229) z nemško ustreznico *predrnez* = *berwegener Mensch*, kar poznam iz avtopsijske v narečni predelavi v žirovskem govoru kot »*b'arvejžn človek*«. Zdaj vem, da prihaja iz nemščine in da je njena raba v knjižni slovenščini že zelo stara.

Glagol FERBEGAM SE in pridevnik *ferbegliv* ima že Megiser (1592: 23). Kastelec/Vorenc (1680–1710: 79) imata samostalnik *ferbežnost*, *ferbežljivost* s sopomenkama: *serčnost*, *junaštvu*. Ta se na eni strani sprevrže v objestnost in na drugi v prevzetnost. Pohlin prevaja glagol *ferbegam se* z nemškim *entbehren* (pogrešati), pridevnik *ferbežn*, *-a*, *-u*, je v nemškem prevodu *predrzen* (*keck*) in samostalnik *ferbežnost* isto kot *predrznost* (*die Keckheit*). Morda sodi sem tudi stari glagol DRASITTI SE. Posebne vrste *predrznost* je *dražiti*, *ogolufati*, *na junaštvu eniga klicati*, *vun vabiti* (Kastelec/Vorenc 1680–1710: 67).

3. Po Aristotelu »so nekatere skrajnosti zelo podobne ustrežni sredini«; tako je na primer *predrznost* podobna hrabrosti;¹⁸ danes bi raje rekli *junaštvu*; *junaštvo* je sredina med strahom in *predrznostjo*.

¹⁰ Zgledi: drzen akrobat; v globino so se spustili samo najbolj drzni fantje; to je bila izredno drzna vožnja.

¹¹ Zgleda: drzna hoja; drzne oči.

¹² Zgleda: fant je bil zelo drzen v besedah; dobival je drzne, skoraj nesramne dopise.

¹³ Zgledi: beg je bil tvegati, zato si ni drznil pobegniti / ne drzni si nikoli več storiti kaj takega.

¹⁴ Zgled: napad na postojanko je organizirala skupina drznežev.

¹⁵ Aristotel, *Nikomahova etika*. Ljubljana 1964, 111.

¹⁶ Zgled: fant je predrzen v obnašanju.

¹⁷ Zgledi: predrzen, obraz; predrzen pogled / predrzen odgovor; tako dejanje, govorjenje je zelo predrzno.

¹⁸ Aristotel, *Nav. delo*, 115.

JUNAK je izvedenka iz prvotno jun-, verjetno že iz starocerkvenoslovansčine, in pomeni »mlad«, narečno tudi »fant, mladenič, neporočen moški« (prekmursko, goriško), tudi tega nistem junak storiti »ne zmorem« (Tolmin). Izvedenka junaštvo pomeni danes »pogum, junaško dejanje«, narečno »mladost, fantovska družba« (prekmursko) (Bezljaj 1976: 233). Megiser (1592: 38) *junaštvo* razlaga še kot razsežnost mladosti, pa tudi že kot pogum (*das Jünglingsalter, die Tapferkeit*). Kastelec in Vorenc (1680–1710: 125) v tej zvezi navajata *ferbežnost, ferbežljivost, srčnust*, in drastiti,¹⁹ *na junaštvu eniga klicati, vun vabiti*. Pleteršnik (1895: 374) junaka v pomenu mladeniča ne navaja več, pač pa še kot predrzneža (*die Tapferkeit*).

Junačina se zelo redko rabi ekspresivno za zelo pogumnega, neustrašenega človeka (SSKJ II. 1975: 242). Etimološko soroden je pridevnik junaški, *junačen, močan, serčan* človek pri Megiserju (1603: 54). Kastelečev-Vorencjev Slovar (1680–1710: 125) ga razloži z opisno primerjavo: *en vitez, junak, kateri je več kakor en drugi človek*. Na istem mestu je razložen tudi pridevnik *junački – srčan, ta prvi pred temi drugimi, inu pred bandero, močan, junaški, stanoviten, kripak (= krepouk), kar tem sarčnim s čednosti obdanim sliši. junačko – (prežlahtnum, po junačku, prou modru, prou vučenu*. Pohlin besede nima, Pleteršnik (1895: 374) pa navaja zanimiv zgled: *tega nistem junak narediti, storiti – ich bin nicht imstande, nich Mannes genug, dies zu thun*. Po razlagi SSKJ II (1975: 243) pravimo junak tistemu, ki je storil izredno pogumno, junaško dejanje. V ekspresivni rabi pa, kdor prenaša, opravlja stvari, za katere je potreben velik napor, požrtvovalnost,²⁰ ali izredno pogumen, neustrašen človek.²¹

4. Junak SI/SE UPA (+ nedoločnik): 1. biti dovolj pogumen za kako dejanje;²² 2. izraža, da kdo stori kaj kljub neprimernosti, neupravičenosti ali nevarnosti;²³ 3. izraža možnost uresničitve dejanja glede na možnost, sposobnost.²⁴ Beseda je že (Snoj 1997: 698) starocerkvenoslovanska in poznana tudi v drugih slovanskih jeziki. Megiser (1592: 147) glagola v povratni obliki nima, ima pa: *upati (vupati)*. Podobno je s Pohlinom. Kastelec in Vorenc (1680–1710: 469) pa že imata tudi *upati se: se vupam de se bo zgodilo*, to je, *kar se more eden troštati*. Zato je še toliko razumljiveje, da ima obe obliki tudi Pleteršnik, toda zakaj obe v nikalni obliki (1895: 726): *sich trauen, sich getrauen; on si (se) ni upal besedice izpregovoriti*; (tudi brez »si-«): *ne upam [si] iti ponoči*.

Kdor si upa, se ne ustraši,²⁵ je NEUSTRAŠEN. Megiser in Pohlin te besede nimata, zapisana pa je pri Kastelecu in Vorencu: *neustrašen (impavidus), neprestrašen, nevstrašen, srčan*. Po SSKJ III (1979: 111) je neustrašen človek *pogumen, odločen*.

5. Pridevnik POGUMEN, -mna, opogumiti se obstaja samo v slovenščini in pomeni »biti komu kos«. Miklošič je to izvajal iz stvn. gomo »mož« s pomenskim odtenkom »možatost«. Za to možnost govori narečno slovensko *zagomēč komu biti*, tj. »biti komu dorasel«, »biti komu kakor mož«. Druga, manj verjetna možnost, je domneva, po kateri

¹⁹ Latinsko: provocare.

²⁰ Zgleda: junak je, da vzdrži v takih razmerah; v boleznih se je pokazal junaka.

²¹ Zgled: iskali so junaka, ki bi si upal preplavati reko.

²² Zgled: ni si upal plavati čez zaliv; upa si odpoditi žival; upa si mu odgovarjati; elipt. ni si upal v sobo; upal iti / kot podkrepitev: upam si trditi, da se motite; kot grožnja: pridi gor, če si upaš.

²³ Zgledi: ne upamo si vas motiti pri počitku; ekspr. kdo bi si upal dvomiti o tem; kako si upate ponavljati moje besede; ta otrok je predrzen, pri nas si vse upa, stori dosti neprimernege.

²⁴ Zgledi: lepe in bogate si ni upal dobiti; ni si upal tekmovati z njim; ekspr. to ni nič, upam si nesti dvakrat toliko (SSKJ V. 1991: 277).

²⁵ SP 1962, 489: Kdor se ne da ustrašiti, junaški, neustrašenost.

naj bi bil slovenski pogum prvotno spodbudilni klic, ki je nastal iz iste baze kot slovenski *govor*, lit. *gausti* 'doneti' (Bezljaj 1995: 74; Snoj 1997: 463). Ali so Megiser, Kastelec in Vorenc to besedo že poznali? Vsekakor je nimajo v svojih delih. Kot slovarsko geslo se pojavi šele v SP leta (1962: 607), v katerem so navedeni predvsem frazemi in fraze: *levji pogum, pogum zraste, upade, pogum izgubiti, pogum dajati, podžigati, vzeti komu, vliti komu novega poguma*. Že dolgo poznam, ne vem od kot, tudi pregovor: pogumnemu pomaga sreča. Po SSKJ III (1979: 725) je pogum pripravljenost storiti kaj kljub težavam, nevarnosti.²⁶

Pogumen je človek, ki si upa storiti kaj kljub težavam, nevarnosti. Vojaški izraz za to je *hraber* (prim. SSKJ III 1979: 725–726). Hrabrost je sredina med strahom in predrznostjo.²⁷ Za najhrabrejša veljajo tista ljudstva, pri katerih so bojzljivci zasramovani, junaki pa v največjih časteh.²⁸

6. Tretja od glavnih ali kardinalnih kreposti je SRČNOST ali pogum. »Srčnost je npravna krepost, ki v težavah zagotavlja trdnost in stanovitnost v prizadevanju za dobro. Napravlja človeka sposobnega za premagovanje strahu, celo strahu pred smrtjo, za prestajanje preizkušenj in preganjanj« (Katekizem Katoliške Cerkve, Slovenska škofovska konferenca, Ljubljana 1993, 468, paragraf 1808). Soznačnica »korajža« prihaja iz romanskih jezikov (italijansko: *coraggio*); korenina besede je *cor* (lat. *srce*). Tudi naša »srčnost« je seveda povezana s »srcem«. ²⁹ Snoj (1997: 600) ga etimološko izvaja iz indoevropske baze **kerd-* 'središče, notranjost, srce', *srčen, sredica*. Prim. tudi *srd, srenja, sreda* (= *sredina tedna*). Megiser pridevnik *srčen* upošteva v obeh slovarjih: *srčan/serčan* = junaški; močan (1592: 127; 1603: 180). Kastelec in Vorenc (1680–1710: 414) imata *ferbežin, srečan – neprestrašen, nevustrašen, srčni (heroicus), viteški, junački, kar tem sarčnim s čednostmi obdanim zavuplivu; serčnu, srčnost (affectus – audacia – ferbežnost, ferbežljivost, srčnost, junaštvu*. Pleteršnik (1895: 559) kot tretji pomen navaja: *herchaft, muthig; srčno zgrabiti sovražnika*. SP (1962: 827) navaja celó glagol: *srčiti se, dajati si poguma*. Knjižno pomeni *srčen pogumen, odločen* (SSKJ IV. 1985: 895).³⁰

Stranskosklonska osnova z *-i/-j- se ohranja v psl. *srъdъ (f.) s pomenskim razvojem iz »srce« v »jeza«, kar odseva miselnost, ki srce pojmuje kot osrednje gibalo človekove duševne in fiziološke aktivnosti (Bezljaj 1995: 304–305). Sorodno ali enako je cerkveno-slovansko *srъдѣба, 'jeza', srditi se', srd, jeza, gnev*. K pomenskemu razvoju primerjaj iz iste osnove tvorjeno litavsko *širdis 'nevolja, jeza', širdytis 'jeziti se, k srcu si vzeti'* (Snoj

²⁶ Zgledi so podobni kot v SP: za tako dejanje je potreben velik pogum: občudovala je pogum, s katerim se je lotil tega / pogum mi je upadel, zrasel; ni imel dovolj poguma, da bi to storil; to mu ni vzelo poguma / dobiti pogum, opogumiti se; zbral je ves svoj pogum in spregovoril; ekspr. pokazal je levji pogum / lotiti se česa z velikim pogumom / elipt. le pogum / kar s pogumom, ga je spodbujal kar pogumno // ekspr. *predrznost, nesramnost*; v obraz mi je lagal, kakšen pogum; ekspr. pogum velja – stvari se je treba lotiti, čeprav so videti težavne; ekspr. ne izgubljal poguma bodi, ostani pogumen.

²⁷ -Kdor ostane miren in strah vzbujajoči situaciji in se zna obvladati, kot je treba, je bolj hraber, kot pa kdor se zna zadržati v situaciji, ki izziva k drznosti. Hrabre označujemo tiste ljudi, ki znajo kljubovati bolečini. Bolečina spremlja hrabrost, zato je hrabrost vredna vse hvale, saj je veliko težje pretrpeti bolečino kot pa odpovedati se prijetnosti. (Aristotel, Nav. delo, 134.)

²⁸ Nav. delo, 138.

²⁹ Bogdan Dolenc, »Pogum mladih in previdnost starih sta močan par« (rubrika: Zakladi ljudske modrosti), *Družina* 50, št. 18, 29. 4. 2001, 7.

³⁰ Zgledi: bil je srčen fant; vsak dan so postajali srčnejši v boju / glasen, srčen odgovor; srčno so se bojevali; v težavah, ki so ga zadele, je pokazal veliko srčnost; srčnost borcev, srčnost jim je upadla.

1997: 600). »Jeza izvira iz krivice oziroma iz tega, kar prizadeti občuti kot krivico.«³¹ »Tudi um se ukvarja s skrajnimi danostmi – skrajnimi v obeh smereh.«³² Stranski rezultat srčnost je torej SRD (Bezljaj 1995: 304). Tudi srd je mogoče povezati s hrabrostjo.³³

7. Hrabri človek se podaja v NEVARNOST. Megiser tega samostalnika nima, prav tako ne Pohlin. Imata ga pa Kastelec in Vorenc (1680–1710: 222): *nevaren, nevarnost adagia sunt*, s pomenljivim pregovorom: *kateri nevarnost lubi, ta v ny pogine* (kdor nevarnost ljubi, ta v njej propade, tj. umre). Seveda ima *nevarnost – die Gefahr* tudi Pleteršnik (1895: 706), SP (1962: 489) pa pridevnik *nevaren*. Beseda torej prvotno pomeni **varovan, čuvan**, zanikano: *nevaren, nevarnost* (Snoj 1997: 705). Ta pomen se je domnevno v predpinskih glagolih razvil iz **gledati, paziti, čuvati**, ki se ohranja v slovenskih narečjih. To je izposojeno iz starovisokonemškega *warōn – 'ohranjati, čuvati'*. Praslovansko ali slovansko *varovati* je izpeljano iz *vara, kar je prevzeto iz germanškega **warō 'pozornost, pozorno gledanje'*, iz česar se je razvilo starovisokonemško *wara* in poznamo iz nemščine v enakem pomenu *wahren, bewahren* in angleščine: beware 'paziti se' (Snoj 1997: 706).

»Sredino med častjo in nečastjo označujemo kot visokomiselnost«, ki je »usmerjena k nekim visokim ciljem,«³⁴ »Visokomiseln človek se zaradi malenkosti ne izpostavlja nevarnosti in sploh ne ljubi nevarnosti, ker je le malo stvari, ki bi to zaslužile; tvega pa nevarnosti, kadar gre za velike stvari, in če jih mora sam prejemati od drugih: prvo je znamenje moža, ki druge prekaša, drugo znamenje moža, ki ga drugi prekašajo.«³⁵

8. Druga sopomenka za srčnost je ODLOČNOST, lastnost, značilnost odločnega človeka.³⁶ »Hrabrost je prava mera v dejanjih, ki vzbujajo drznost ali strah; hrabri se za nekaj odloči in vztraja in kljubuje če je to lepo in če je nasprotje tega grdo.«³⁷ Odločiti se, pomeni izraziti voljo, kako naj bo;³⁸ z razmišljanjem priti v stanje, ko osebek hoče kaj narediti, uresničiti;³⁹ pri izbiri dati čemu prednost⁴⁰ (SSKJ III: 284). Odločitev je nekaj hotenega, vendar ni isto, kajti 'hoteno' ima širši pomenski obseg.⁴¹ Tudi tisti, ki označujejo odločitev kot neko poželenje, izbruh strasti, željo ali nekakšno mnenje, se motijo.⁴²

³¹ Aristotel, Nav. delo, 198.

³² Nav. delo, 225.

³³ Nav. delo, 139.

³⁴ Nav. delo, 112, 160.

³⁵ Nav. delo, 163.

³⁶ Zgledi: privlačevala sta jo njegov pogum in odločnost; upirati se z vso odločnostjo; mirna, neupogljiva odločnost / odločnost besed (SSKJ III 1979, 284).

³⁷ Če pa se kdo usmrti, da bi utekel pomanjkanju, nesrečni ljubezni ali kakim drugim bolečinam, tedaj to ni hrabro, ampak prej strahopetno dejanje. Beg pred trdotami življenja je znamenje pomehkuženosti, ker samomora nihče ne stori za doseg nečesa plemenitega, ampak le da bi utekel nečemu hudemu. (Aristotel, Nav. delo, 137–138.) Aristotel loči hrabrost v petih pomenih.

³⁸ Zgleda: to naj odloči predsednik; odločil je, naj začnejo zidati takoj (SSKJ III 1979, 284).

³⁹ Zgledi: naj se že odloči in potem kaj naredi; ni se mogel odločiti; ona se počasi, težko odloči.

⁴⁰ Zgled: pri volitvah se je večina odločila zanj.

⁴¹ Hotenosti so npr. deležni tudi otroci in druga živa bitja, ki odločitve ne poznajo. Dalje: nenadna dejanja lahko označimo kot hotena, čeprav niso storjena na osnovi odločitve. (Aristotel, Nav. delo, 124.)

⁴² Saj npr. nerazumska bitja ne poznajo odločitve, čeprav so deležna poželenja in strasti. Dalje: kdor se ne zna obvladati, dela pod vplivom poželenja, ne pa odločitve. In obratno: kdor se zna obvladati, dela pod vplivom odločitve, ne pa poželenja. Nadaljnji dokaz: poželenje nasprotuje odločitvi, ne nasprotuje pa poželenju; poželenje gleda na to, ali je nekaj prijetno ali boleče, odločitev pa ne. Še manj more biti odločitev istovetna z izbruhom strasti. Kar se stori v strasti, se zdi, da je zelo daleč od odločitve. (Aristotel, Nav. delo, 124–125.)

«Odločitev tudi ni isto kot želja, čeprav se zdi, da ji je zelo blizu.»⁴³ »Skratka: odločitev se nanaša na nekaj, kar je v naših močeh. Odločitev pa tudi ni neko mnenje.«⁴⁴ »Kaj je potemtakem odločitev? Vsekakor je nekaj hotenega, toda vse, kar je hoteno, ni predmet odločitve. Ali ni nekaj vnaprej preudarjenega? Kajti odločitev se stori po preudarku in premisleku. Zdi se, da je ta pomen skrit že v sami besedi, da nekaj izberemo pred nečim drugim»⁴⁵ ... Predmet preudarjanja in odločitve je isti, razlika je le v tem, da je predmet odločitve že jasno opredeljen. Kar namreč razsodimo na osnovi preudarjanja, za to se odločimo. ... Ker pa je predmet odločitve nekaj, kar smo preudarili, za kar si prizadevamo in kar je v naši moči, lahko označimo odločitev kot preudarno prizadevanje za nekaj, kar je v naši moči. Naša sodba nastane na osnovi preudarjanja, prizadevanje pa uskladiamo z zaključki tega preudarjanja.⁴⁶

Megiser v prvem slovarju iz leta 1592 nima niti glagola *odločiti* niti pridevnika *odločen*, v svojem drugem slovarju pa sta obe besedni vrsti (1603: 114), *odločiti* – *odločen diversus, odvernem, odločen, abgewndt, abgesceheiden*. Nobenkrat pa nima glagola *odločiti se*, ta manjka tudi pri Pohlinu (strani ni), ki pozna le: *odločim* v smislu *Auschieden* (nemško), *Difere* (latinsko). Kastelec in Vorenc (1680–1710: 244) dajeta vtis, da besedno družino z deležnikom *odločen* = [od -ločen]del] *en odloček del za hrano na mesec, odločno* navezujeta samo na konkretne predmete, medtem ko se iz nemškega prevoda pri M. Pohlinu (strani ni) zdi, da že pozna tudi njegov abstrakten pomen: *Abgesendert* (nemško), *Abstrachtet* (latinsko). Pleteršnik (1895: 774) pa že navaja tudi pridevnik *odločilen*: *entscheidend, masgebend, den Auschlag gebend*.

II. Pregovori

Splošen vtis v fazi nabiranja pregovorov na tukajšnjo témo je, da smo Slovenci bolj nagnjeni k previdnosti kot k zaletavemu tveganju. Bolj na površju so pregovori, ki vabijo k treznosti in preudarnosti in tudi metaforično so bogatejši, kar pomeni, da so v različnih okoljih isto izkušnjo povedali vsak na svoj način:

Primeri:

1. *Ne kupuj mačka v žaklju.* (Prek 1982:⁴⁷ 122)
2. *Previdnost je mati modrosti.*
3. *Neprevidnost je mati nezakonskih otrok.*

⁴³ »Kajti odločiti se ne moremo za nekaj nemogočega, in če bi kdo trdil, da se je odločil za kaj takega, bi ga imeli za bedaka. želja pa gre lahko tudi za nemogočim, lahko si npr. želimo nesmrtnosti. Dalje: želja je lahko usmerjena tudi k nečemu, česar sami ne bomo nikdar storili. ... Nihče se ne more odločiti za kaj takega, ampak le za nekaj, kar misli, da bo sam storil. Poleg tega je želja usmerjena bolj k samemu smotru, odločitev pa k sredstvom za doseg tega smotra. Tako npr. si želimo biti zdravi, odločimo pa se za nekaj, s čimer si zdravje ohranimo.« (Aristotel, Nav. delo, 124–125.)

⁴⁴ »Mnenja imamo lahko o vsem, o neminljivih in nemogočih stvareh prav tako kot o stvareh, ki so od nas odvisna. Dalje: mnenja razlikujemo predvsem po tem, ali so lažna ali resnična, ne pa po tem, ali so slaba ali so dobra; pri odločitvi pa gre bolj za poslednje. ... Kajti odločitev je odvisna od tega, ali se odločimo za dobro ali za slabo, ne pa, ali tako menimo. Pri odločitvi gre za to, da nekaj spremenimo ali zavrnemo ali podobno, pri mnenju pa gre za vprašanje, kaj je to, komu koristi in kako, medtem ko sprejetje ali zavrnitev nečesa ni predmet mnenja. Odločitev hvalimo predvsem zato, ker je takšna, kot je treba, se pravi, ker je pravilna, mnenje pa hvalimo, kolikor ustreza resnici. Poleg tega se odločamo za nekaj, o čemer smo prepričani, da je dobro, mnenje pa imamo o stvareh, ki jih še dovolj ne poznamo. In navsezadnje, zdi se, da se ne odločijo vselej najbolje tisti, ki imajo najbolj pravilno mnenje.« (Aristotel, Nav. delo, 124–125.)

⁴⁶ Nav. delo, 128.

⁴⁷ Stanko Prek, *Ljudska modrost*, Ljubljana 1982. V nadaljevanju pri besedah: Prek 1982.

4. *Bolje vrabec v roki kot golob na strehi.*
5. *Bolje drži ga kot lovi ga.*
6. *Kdor visoko leta, nizko pade.* (Makarovič 1975:⁴⁸ 93)
7. *Ni v vsaki luknji rak, je tudi kača.* (Makarovič 1975: 101)⁴⁹
8. *Nikdo ne gre rad na led.* (Bojc 1974:⁵⁰ 347)
9. *Osel gre le enkrat na led.*

Pogosto navajamo to reklo, ne da bi mislili na njegovo bistvo. Oton Župančič ga je imenitno dopolnil: »Baš to je oslovsko!« Češ: vaja dela mojstra!

Proti pričakovanju so pregovori, ki vabijo k tveganju, pogumu, junaštvu vsaj po prvem pregledu gradiva številčno docela uravnoteženi s prejšnjo skupino. Nehoté, brez vsake vnaprejšnjega namena, gre med njimi za popolno ravnovesje.

Primeri:

1. *Eno leto boš odslužil, pa če bi drva sekali na tebi.* (Makarovič 1975: 132)⁵¹
2. *Korajžnemu je sreča mila.* (Vergil) Prek 1982: 131)
3. *Pogumnemu pomaga sreča.*
4. *Kdor tvega, večkrat dosega (dobi).* (Bojc 1974: 159)
5. *Napad je najboljša obramba.* (Prek 1982: 131)
6. *Kdor se ureže, se tudi nauči žeti.* (Bojc 1974: 343)
7. *Vsaka krogla ne zadene.* (Bojc 1974: 354)
8. *Ni zmag brez tveganja.*
9. *Kdor riskira, profitira.*

Pogovorna oblika zadnje navedenega pregovora nakazuje, da je morda prišel od drugod, vendar se je pri nas dodobra udomačil. V knjižni slovenščini bi se glasil: *Kdor tvega, napreduje.* Iz SSKJ IV (1985: 514) se da razbrati, da je bil v začetku ta pregovor omejen na poslovne kroge: kdor riskira, profitira, tj. kdor tvega, ima lahko dobiček, korist. Pri tem se očitno naslanja na jezikovno rabo: *pri kupčijah nikoli ne riskira.*

Knjižno *tvegati* se danes marsikdaj izrazi pogovorno z glagolom *riskirati*: *riskirati pobeg iz taborišča; za odpravo so riskirali veliko denarja* (tj. dali); *pri reševanju je riskiral življenje, se je izpostavil smrtni nevarnosti.* Besedna družina z besedami, kot je *riskanten*, se v slovenskih slovarjih od Megiserja do Pleteršnika ne pojavlja. Ima ga šele SSKJ IV (1985: 513) in ga opredeljuje kot pogovorno besedo za knjižno *tvegan*.⁵²

⁴⁸ Marija Makarovič, *Pregovori – življenjske resnice*, Ljubljana 1975. V nadaljevanju pri besedilih: Makarovič 1975.

⁴⁹ Kako je ta pregovor nastal, lahko odkrijemo še dandanes v ljudskem izročilu. Pred rakovo kugo (1882) so namreč na veliko lovili rake v naših vodah. Spretni lovci so jih lovili kar z roko. Zgodilo pa se je, da je nočni lovec (rake so lovili navadno v mesečnih nočeh) zagrabil kačo namesto raka. Take neprilike so se verjetno večkrat ponavljale, tako da je nastal pregovor. Rakova kuga je 1882. leta pobrala rake v naših vodah. Pregovor pa ljudje v mengeški okolici še vedno uporabljajo v zvezi z vsakdanjimi življenjskimi nevšečnostmi.

⁵⁰ Etbin Bojc, *Pregovori in reki na Slovenskem*, Ljubljana 1974. V nadaljevanju pri besedilih: Bojc 1974.

⁵¹ Takole je še pred desetletji sklenilo marsikatero kmečko dekle, ko se je odpravljalo služiti...V starih časih so hlapci in dekle sklenili z gospodarjem delovno pogodbo večidel kar ustno, navadno na martinovo nedeljo, ko so se začeli posli udinjati. Nato pa so na šentjanževo nedeljo pripeljali k novemu gospodarju vse svoje imetje, navadno kar v skrinji ali pa prinesli v veliki culi. Potem je moral posel leto dni vzdržati pri gospodarju, hočeš nočeš. K temu ga je silila tudi krivična pogodba, po kateri so gospodarji poslom izplačevali zaslužek šele po letu dni trdega dela. Če bi namreč odšli prej, bi se tudi odpovedali bornemu zaslužku.

⁵² Zgleda: njihov načrt je riskanten; taka kupčija bi bila lahko riskantna.

Pregovori, ki švarijo pred preveliko previdnostjo, dokazujejo, da je tudi slovenska modrost res modrost in ne enostranska omejenost.

Primeri:

1. *Bati se ni treba, pač pa biti oprezen.* (Bojc 1974: 337)
2. *Kdor preveč meri, ne zadene zvéri* (Bojc 1974: 158), tj. premalo tvega!
3. *Kdor preveč izbira, v izbiri ostane.* (Bojc 1974: 158)
4. *Kdor izbira, izbirek dobi (pobere).*

SKLEP

1. Po Aristotelu »vse duševne pojave lahko razvrstimo v strasti, zmožnosti in zadržanja. Vrlina spada nedvomno v eno od teh zvrsti.../Človekova vrlina /je/ tista sposobnost, ki naredi človeka dobrega in mu omogoča, da svojo nalogo v redu opravi.«⁵³ »Vsem, kar je izmerljivo in deljivo, je mogoče vzeti nekaj preveč in nekaj premalo in nekaj enako, in sicer glede na samo stvar ali pa glede na nas. 'Enako' je, kar je na sredi med 'preveč' in 'premaló'. Kot 'sredino stvari' označujem to, kar je enako oddaljeno od obeh skrajnosti, to pa je vsem eno in isto... Zato se vsak razumen človek ogiblje pretiravanja in pomanjkanja ter išče in si izbere sredino in sicer ne sredino stvari, ampak sredino glede na sebe.«⁵⁴ »Pretiravanje in pomanjkanje sta značilni za slabosti, srednja mera pa je značilnost vrline... Vrlina je potemtakem zadržanje, ki omogoča pravilno odločitev in ki se ravna po sredini glede na nas, sredini, ki jo opredeljuje zdrava pamet, kar pomeni, da jo določimo tako, kot bi jo določil pameten človek... Če se hočemo izraziti o njenem bistvu in o njeni pojmovni predstavi, lahko rečemo, da je vrlina srednja mera, če pa se hočemo izraziti o njeni vrednosti in pomembnosti, lahko rečemo, da je vrhunec vsega...pretiravanje in pomanjkanje nimata srednje mere, srednja mera pa ne pretiravanja in pomanjkanja.«⁵⁵

Slovenska narodova izkušnja je navedeno vrlino srednje mere ali zmernosti strnila v dva lepa pregovora, v katerih se obakrat pojavi pridevnik zlat, gotovo ne po naključju:

Kdor je v sredi, ima zlato jabolko v sledi. (Bojc 1974: 158)

*Srednja pot je zlata pot.*⁵⁶

Kaže, da je tukajšnji članek celo v številčnem razmerju podanih primerov pokazal na neko slovensko narodno lastnost, ki v političnem pogledu Slovincem dela velike težave. Praviloma se razmerja strank v parlamentu stalno gibljejo na utrudljivi sredini.

2. Dobro bi bilo premisliti pojem tveganja tudi v drugem polu, iz katerega izvira slovenska duhovna struktura. Gre za razmerje med tveganjem in verovanjem. Po Svetem pismu v Stari zavezi Abraham daruje svojega sina Izaka (1 Mz 22). Ali je samo veroval, ali je tudi kaj tvegaj? Verovati je pozitivno dejstvo, tvegati negativno.⁵⁷ Peter hodi po vodi, nato pa se začne potapljati. Jezus ga pokara: *Malovernež, zakaj si dvomil!* (Mt 14,31) Jezus kar naprej ponavlja svojim: *Ne bojte se!* (prim. Mt 10,28, Mr 6,50; Jn 6,20)

⁵³ Aristotel, Nav. delo, 106, 107.

⁵⁴ »Če pa vsaka umetnost tako izpopolnjuje svoje delo, da ima vedno sredino pred očmi in da k njej usmerja svojo dejavnost (zato tudi o uspehih umetninah navadno pravimo, da jim »ni mogoče ničesar odvzeti in ničesar dodati«, kajti vsako dodajanje ali odzemanje bi zrušilo njihovo harmonijo, ki jo ravno zdrava sredina ohranja.« /Aristotel, Nav. delo, 108.)

⁵⁵ Aristotel, Nav. delo, 109–110.

⁵⁶ Tako je pogosto rekla naša tnama.

⁵⁷ Pripomba prof. dr. F. Oražma s Teološke fakultete v Ljubljani.

Summary

Good Luck Helps the Brave**1.**

According to Aristotle's writings in Nicomachean Ethics «all spiritual phenomena can be classified as passions, abilities and attitudes. Virtue doubtlessly belongs to one of these three. »Man's virtue is the ability that makes man good and enables him to carry out his task in a satisfactory manner.« In everything that can be measured and divided it is possible either to take too much, too little, or an equal amount, with regard to the thing itself or to ourselves. That which is «equal» is in the middle between «too much» and «too little.» The «middle» has been labeled that which is equally distant from both extremes, and that is one and the same for everybody. ... Every reasonable person therefore avoids both exaggeration and a lack of something, looking for and choosing the middle – not the middle of things, but the middle in relation to himself.« (Aristotle, The Nicomachean Ethics, 108). »Exaggeration and a lack of something characterize weakness, while the middle way is a characteristic of virtue.« »Virtue is therefore an attitude that makes it possible to make right decisions, and that acts according to the middle, that is the middle in relation to ourselves. This middle, defined by common sense, denotes that it is defined in the way a sensible man would define it. ... If we want to pinpoint its essence and its contents it can be said that virtue is the middle way; if, however, we want to define its value and importance it can be said that it is the culmination of everything. ... exaggeration and a lack of something do not have the middle way, and the middle way does not contain exaggeration nor lack.« (Aristotle, The Nicomachean Ethics, 109-110).

Slovenes summarized the virtue of the middle way into two beautiful proverbs, both of which contain the adjective *zlat* (golden); surely this is no coincidence:

Kdor je v sredi, ima zlato jabolko v skledi /The one in the middle has a golden apple in his dish/ (Bojc, Pregovori in reki na Slovenskem, 158).

Srednja pot je zlata pot /The middle way is the golden way/

It seems that this article has managed to disclose a trait characteristic of Slovenes, which in a political sense causes immense problems for them. The proportions among different political parties in our Parliament as a rule circle somewhere around the tiresome middle.

2.

It would be well to consider the notion of risk from the other side as well; it is here that the Slovene spiritual structure originates. This is the relation between risk and belief. Here is an example from the Bible: In the Old Testament Abraham sacrifices his son Isaac. Did Abraham only believe, or did he also take a certain risk? To believe is positive, to take a risk is negative. Peter walks on water, then starts to sink. Jesus chides him: *You of little faith, why did you doubt!* Jesus keeps repeating to his followers: *Fear not!*